

R. CESSARIO

Katholieke priesters: onontbeerlijk en onvervangbaar

Deze tekst is de vertaling van een toespraak tot priesters van het bisdom Brooklyn, nabij New York (VS) op 7 mei 2019. De spreektaal werd ook in de vertaling ongewijzigd gelaten. Alhoewel de analyse in het eerste deel vertrekt vanuit de Amerikaanse context, zijn er voldoende parallellen met de context van de Lage Landen om deze reflecties over de identiteit van de priester vruchtbaar te laten zijn voor onze lezers. De vertaling en de toevoeging van de tussentitels zijn van de hand van redactielid Jörgen Vijgen.

Drie revoluties en de plaats van de priester

Het thema van deze voordracht betreft de eigen en specifieke plaats van de priesters in de katholieke gemeenschap. Sinds het midden van de jaren zestig van de vorige eeuw hebben verschillende factoren ertoe bijgedragen dat de plaats van de katholieke priester is verschoven, wég van zijn wezenlijke rol als middelaar, een bemiddeling die onontbeerlijk en onvervangbaar blijft in en voor de wereld. Gemakshalve is het mogelijk de belangrijkste redenen voor deze poging tot het verschuiven van de plaats van de priester te organiseren rondom de drie revoluties die de Amerikaanse cultuur hebben omgevormd sinds ruwweg het midden van de twintigste eeuw. Professionele historici kunnen vanzelfsprekend voorlopers aanhalen van elk van deze bewegingen, maar voor ons doel is het voldoende te beginnen met gebeurtenissen die nog in het geheugen liggen van sommigen in het publiek.

Ten eerste de burgerrechtenbeweging. Priesters van mijn generatie zullen zich herinneren dat niet weinig katholieke priesters uiteindelijk deelnamen aan protestmarsen. Één van de leiders van deze kruistocht, wijlen Theodore Hesburgh (1917-2015), staat afgebeeld arm in arm met Martin Luther King tijdens een burgerrechtenbetoging op 21 juni 1964 in Chicago Soldier Field¹. Natuurlijk vallen de fundamentele principes

---

¹ Alhoewel Hesburgh geen eerdere ervaring had als activist ter ondersteuning van de burgerrechtenbeweging, maakte president Eisenhower hem tot lid van de U.S. Civil Rights Commission in 1957, het begin van vijftien jaar dienst in deze commissie. [Noot van de vertaler: Theodore Hesburgh, priester van de Congregatie van het Heilig Kruis, was vijfendertig jaar lang (1957-1987) president van de prestigieuze University of Notre Dame en geldt als één van de meest invloedrijke katholieken in de VS. Zie Wilson M. Miscamble, *American Priest. The Ambitious Life and Conflicted Legacy of Notre Dame's Father Ted Hesburgh*, Penguin Random House, New York 2019.

die deze beweging onderbouwden, ten minste zoals ze oorspronkelijk bedacht waren, samen met de klassieke katholieke leer. Onrechtvaardige discriminatie heeft nooit steun gevonden in een gezonde katholieke moraaltheologie. Tegelijkertijd, echter, heeft de burgerrechtenbeweging bijgedragen aan de ontwikkeling van een inclusivistische mentaliteit die op ongunstige wijze het priesterlijk leven en dienstambt heeft beïnvloed. Denk maar aan het beroep dat wordt gedaan op deze inclusivistische mentaliteit door andere 'rechten'-bewegingen, in het bijzonder door het LGBTQ-activisme. Een politiek verstaan van inclusivisme gaat echter niet goed samen met bemiddeling.

Wanneer Thomas van Aquino begint te spreken over het priesterschap van Christus, luidt de eerste zin van zijn antwoord als volgt: "Het ambt (*officium*) dat eigen is aan de priester, is het middelaar zijn tussen God en het volk"². Bemiddeling veronderstelt hiërarchie. Bemiddeling vereist tenminste dat men erkent dat er een verschil is tussen God en mens, zo niet zou het onmogelijk zijn dat er iets tussen God en mens zou komen te staan. Metafysica stelt grenzen aan inclusiviteit; het ultieme afvlakken van verschillen leidt hoogstens tot een monistisch pantheïsme. De brief aan de Hebreëen, hoofdstuk vijf, vers één, maakt echter duidelijk dat priesters de kern van hun identiteit vinden als bemiddelaars: "Want elke hogepriester wordt genomen uit de mensen en aangesteld voor de mensen, om hen te vertegenwoordigen bij God en om gaven en offers op te dragen voor de zonden"³. De *Catechismus* herinnert ons eraan dat representatieve bemiddelaars "hiërarchische macht" bezitten⁴. Hiërarchie omvat tevens een differentiatie die voor een onverkort inclusivisme moeilijk te verklaren en te ondersteunen is.

Aangezien de priester een middelaar is in de orde van de genade, volgt uit de goddelijke vrijheid waarmee God sommige personen méér bemint dan anderen een daadwerkelijke gradatie. De heilige Maagd Maria springt hierbij in het oog als eerste voorbeeld. God bemint Maria méér dan ons. Egalitaire liefde, in de ogen van de christengelovige, creëert een illusie⁵. De huidige neiging naar het inclusieve ondermijnt dus de plaats van de priester in de Kerk, zelfs wanneer de priester zélf een neiging bezit tot een egalitaire kijk op de zaak. Waarom? Priesters delen in het priesterschap van Christus en dus in de volheid van Christus' hoofdelijke genade (*gratia capitis*). Herinner u de afbeeldingen van Sint-Jan die de heilige Communie geeft aan Maria. Deze vrome afbeeldingen tonen de verschillende wijzen, hiërarchisch en persoonlijk, waarop de goddelijke genade aan het werk is in de wereld. De Onbevleete Ontvangenis plaatst Maria aan de

2 *Summa Theologiae* III, q. 22, a. 1.

3 Zie *Catechismus van de katholieke Kerk* (=CKK), nr. 1539 en 1544.

4 CKK, nr. 1536. Zie ook *Summa Theologiae* III, q. 22, a. 1, ad 1.

5 Zie bv. *Summa Theologiae* II-II, q. 26, a. 6, ad 2.

top van de geleding van geschapen genade onder mensen. Nochtans deed Maria haar voordeel bij de hiërarchische bemiddeling, uitgeoefend door de genade van het priester zijn dat de apostel Johannes ontvangen had van Christus zelf.

De tweede culturele revolutie, daterend van het midden van de twintigste eeuw, is het feminisme. Simone de Beauvoirs *Le Deuxième sexe*, gepubliceerd in 1949, kan gelden als één van de symbolische beginpunten van de moderne feministische beweging. De Kerk, in het bijzonder Johannes Paulus II, heeft op meesterlijke wijze datgene overgenomen wat te redden valt in deze feministische voorstellen. Professor Mary Ann Glendon, die hierover veel heeft gepubliceerd, stelt dat het oude feminisme van de jaren zeventig niet enkel dood is, maar ook schadelijke gevolgen heeft voortgebracht voor vrouwen⁶. Katholieke schrijvers, ook vrouwen, hebben de oproep van Johannes Paulus II beantwoord om te komen tot een nieuw feminisme en zo op juiste wijze het “vrouwelijke genie” te beschrijven⁷. Nochtans blijven overblijfselen van het oude feminisme en van foutieve toe-eigeningen van een christelijk feminisme opduiken in de katholieke gemeenschap. Helaas lijkt het alsof sommige katholieken en zelfs religieuzen niet hebben ingezien hoezeer het oude feminisme van de jaren zeventig buiten werking is gesteld met als resultaat dat zij blijven slachtoffer worden van wat schade toebrengt aan vrouwen. Sommige katholieke vrouwen bijvoorbeeld onthouden zich van het ontvangen van de sacramenten uit de handen van een mannelijk priester. Seculier en onverkort feminisme brengt een kloof tot stand tussen de geslachten. Het is mijn ervaring dat het risico dat zulk een ouderwets seculier feminisme ingrijpt in jullie parochies, gelijk evenredig stijgt met de nabijheid van een parochie tot een universitaire gemeenschap.

De katholieke waarheid en praktijk plaatsen beide geslachten natuurlijk niet in strijd met elkaar. Paus Johannes Paulus II benadrukte dat, vanuit de christelijke opvatting over de schepping, de gelijkheid die bestaat tussen mannen en vrouwen niet het verschil van rollen uitsluit⁸. Deze differentiatie geldt voor de sferen van zowel de natuur als de genade. Het vaderschap van de priester vindt zijn hoogste betekenis in het

6 Zie bv. Mary Ann Glendon, “70s Feminist Agenda an Insult to Women of the ‘90s”, in: *Los Angeles Times*, September 5, 1995.

7 Zie Johannes Paulus II, *Mulieris dignitatem*, nr. 31. Voor een bundel van interessante essays ter ontwikkeling van dit thema, zie Michele Schumacher, *Women in Christ. Toward a New Feminism*, Grand Rapids 2004.

8 Zie Johannes Paulus II, *Familiaris consortio*, nr. 23: “Met het vereiste respect voor de verschillende roeping van man en vrouw moet de Kerk in het leven zelf in zo groot mogelijke mate hun gelijkheid van rechten en waardigheid bevorderen, voor het welzijn van allen, van het gezin, van de maatschappij en van de Kerk. Het is duidelijk dat dit alles voor de vrouw niet de afstand van haar vrouwelijkheid betekent noch de imitatie van het mannelijk karakter, maar dat de volheid van het ware vrouwelijk menszijn wordt beklemtoond, zoals dit zich moet uitdrukken in haar handelen, zowel in het gezin als daarbuiten. Zonder overigens de verscheidenheid van gewoonten en culturen op dit gebied te verwaarlozen”.

ongeboren-zijn (*innascibilitas*) van de Eerste in God, de Vader. Het feit dat priesters gekozen worden onder mannen, is niet een overblijfsel van een voorbijgestreefde culturele misvorming die enkel nog blijft voortbestaan in de katholieke Kerk. Vaderschap betekent punt van oorsprong, voor de Kerk, het bisdom en de parochie. Er moet iemand zijn die deze ongeboren, voortbrengende positie belichaamt. Het vaderschap van de priester bezit een verdere rechtvaardiging in de mannelijkheid van de mens geworden Zoon van God. Het mannelijk priesterschap is niet het resultaat van een machtsstrijd tussen de geslachten waarbij van oudsher en tot aan de Me Too-beweging de mannen domineerden. Priesterlijk gezag komt voort als een dienst aan de waarheid voor zowel mannen als vrouwen. Opnieuw, het vaderschap van de priester respecteert een neiging tot transcendentie die kenmerkend is voor het mannelijk geslacht. Van oudsher vervingen moeders pampers terwijl vaders zich bekommerden om het eerste ongeval van het kind met de auto. Deze transcendentie vult aan maar denigreert niet de immanentie van de vrouw. De priester is dus als een Bruidegom van de Kerk die altijd de Bruid blijft, de Bruid van Christus natuurlijk.

Helaas verkrijgen deze theologische argumenten zelden een overtuigende uitdrukking bij onze theologen⁹. Als gevolg hiervan wordt de wijsheid van de Kerk die leert dat de priesterwijding is voorbehouden voor mannen, zelden behandeld en uitgewerkt¹⁰. Zolang deze omstandigheid voortduurt zal het christenvolk zich op subtiële of, op sommige plaatsen, op minder subtiële wijze, achtervolgd weten door de gedachte van een voorbijgestreefd seksisme. Deze afpersing breidt zich ook uit tot de werving van roepingen voor het priesterschap. In plaats van een instrument tot heiliging te zijn, heeft de priester de indruk een voortdurende verdachte te zijn in de misdaad van het continueren van een gender-vooroordeel. Enkel de zeer moedige of de zeer naïeve zal dit pad van een roeping willen opgaan.

Ten derde dienen we de seksuele revolutie te beschouwen. Zowel in de Verenigde Staten als in Europa dateert de seksuele revolutie symbolisch van het jaar 1968. Diegenen in mijn generatie zullen zich de gebeurtenissen herinneren te midden van de Catskill Mountains tussen 15 en 18 augustus 1969. De viering van de vijftigste verjaardag van Woodstock dit jaar blijkt – en dit mag geen verrassing zijn – een heel moeilijke zaak te zijn. Hoe het ook zij, de seksuele revolutie was niet het begin van de verspreiding van seksuele zonden. Vleselijkheid kent een

9 Een uitzondering is Benedict M. Ashley, O.P., *Justice in the Church: Gender and Participation. The 1992 McGivney Lectures of the John Paul II Institute for Studies on Marriage and Family*, Washington D.C. 1996. [Noot van de vertaler: Zie ook het werk van Manfred Hauke en in het bijzonder *Women in the Priesthood? A Systematic Analysis in the Light of the Order of Creation and Redemption*, San Francisco 1988].

10 Zie Johannes Paulus II, Apostolische brief *Ordinatio sacerdotalis* over het voorbehouden van de priesterwijding aan mannen (22 mei 1994).

lange geschiedenis. Nochtans heeft de publieke erkenning van ongeordend seksueel gedrag een culturele omgeving geschapen die moeilijk is om te analyseren. De weerzin van sommige ouders om te protesteren tegen transgender-bepalingen in lagere scholen, is slechts één voorbeeld. Eén ding, echter, is ontegensprekelijk. De seksuele revolutie is snel geëvolueerd. 28 juni 1969 vormt een belangrijk moment in deze evolutie. De Stonewall Revolt in Manhattan, New York, breidde de soorten van seksuele permissiviteit, waardig voor publieke erkenning, uit tot homo-seksuele praktijken. Recent heeft paus emeritus Benedictus XVI enkele van zijn herinneringen over deze periode gedeeld, weliswaar wijzend naar ontwikkelingen in Duitsland. Kortweg gezegd maakt de paus emeritus een cruciale observatie, één die volgens mij ontegensprekelijk is: “Tot de vrijheden die de revolutie van 1968 bevechten wilde, behoorde ook deze volledige seksuele vrijheid die geen normen meer toeliet”¹¹. Normen verlenen natuurlijk inzichtelijkheid aan moreel gedrag. Zonder normen is de enige maatstaf aantrekking.

De seksuele revolutie van de jaren zestig heeft het priesterlijk leven op vele manieren aangetast. De gedachte van seksuele praktijken zonder normen om die praktijken te leiden, hebben vele leden van de katholieke clerus verzwakt. Deze zonden moeten niet beperkt worden tot het misbruik van minderjarigen. Zij die rond de tijd van het Concilie gewijd zijn, herinneren zich de uittredingen uit het priesterschap die, voor het merendeel, verband hielden mét, zo niet veroorzaakt waren door onkuise, volwassen heteroseksuele relaties. Belangrijker is echter dat de seksuele revolutie in de katholieke wereld iets veel meer ingrijpend binnenbracht dan seksuele indiscreties. De burgerlijke absolutie voor alle behalve de meest zonderlinge seksuele activiteiten zoals bijvoorbeeld pedofilie en necrofilie was gericht op het elimineren van de nood voor de meeste van de kernactiviteiten van priesterlijke bemiddeling. Wat ik in wat volgt op suggestieve wijze kort ga beschrijven, verdient een verdergaande wetenschappelijke reflectie.

Een duidelijk gebied waar de seksuele revolutie de katholieke praktijk heeft aangetast, betreft het sacrament van boete en verzoening. Die zonden waardoor de casuïstiek van het begin van de twintigste eeuw zo in beslag genomen was, de vergrijpen namelijk tegen het zesde en het negende gebod, verdwenen zo niet in een oogwenk, dan toch binnen enkele jaren na de publicatie van *Humanae vitae*. Vandaag is elke discussie over auto-seksuele handelingen moeilijk voorstelbaar, behalve op een pornografische website. De negatieve invloed van de seksuele revolutie geldt zeker en vast ook voor het sacrament van het huwelijk. Het volstaat te kijken

11 Paus emeritus Benedictus XVI, “De Kerk en het schandaal van het seksueel misbruik” (11 april 2019). Te lezen via <https://www.rkdocumenten.nl/rkdocs/index.php?mi=600&doc=7350> [en in deze aflevering, nvdv].

naar het aantal echtscheidingen en, wat nog belangrijker is, het aantal huwelijken in een parochie. Uiteindelijk hebben libertijnse praktijken ook een invloed op de initiatie-sacramenten. De grote verwarring weerhoudt ouders ervan hun kinderen op te voeden in het geloof. De neergang in het aantal gedoopten en gevormden is welbekend bij pastoors en bisschoppen. Het wijdingssacrament lijdt eronder. Slechte seksuele ervaringen, zelfs tijdens de adolescentie, overtuigen jonge mannen niet dat het leven van een celibatair bij hen zou passen. Tot slot, omdat zondaars niet geneigd zijn eer te brengen aan God – herinner de lessen van het Oude Testament – verwijdert een algemene ontbinding van zuiverheid en kuisheid mensen van de Eucharistie.

Bij het maken van deze observaties ben ik mij ervan bewust dat er op sommige plaatsen positieve cijfers bestaan voor elk van deze sacramenten. Er zijn echter weinigen die zullen betogen dat, in het bijzonder in het noordoosten van de Verenigde Staten, de positieve cijfers in het algemeen opwegen tegenover de negatieve cijfers. Sta ook toe dat ik benadruk dat ik geen Freudiaanse analyse heb gegeven van de omstandigheden die vandaag de dag de katholieke priester en zijn zending bemoeilijken, dat wil zeggen, de Freudiaanse idee ‘seks verklaart alles’. Ik heb wél een interpretatie gegeven van Thomas van Aquino. Hij identificeert onkuisheid als één van de belangrijkste redenen voor het feit dat christenen de hoop verliezen. Thomas van Aquino herneemt inderdaad een thema dat de christelijke traditie vóór hem reeds lang koesterde. Onkuisheid en onzuiverheden tasten het christelijke leven aan. Waarom? Thomas schrijft: “Het feit dat men zijn smaak voor de goedheid van geestelijke zaken verloren heeft of dat men deze goedheid van weinig belang acht, komt vooral door een voorliefde voor lichamelijk plezier en met name seksueel plezier”¹². Zij die de smaak voor geestelijke zaken niet meer bezitten, zoeken niet langer een middelaar tussen God en mens.

Samenvattend: in dit eerste deel heb ik geprobeerd de moeilijkheden waarvoor priesters vandaag staan te verbinden met verschillende culturele bewegingen die ook vandaag nog de blik op de werkelijkheid van katholieken en van anderen in ons land vorm geven. Zoals gezegd, democratiseert inclusivisme de Kerk zodanig dat de plaats van de priester als middelaar of tussenpersoon moeilijk vol te houden is in de gemeenschap die de Kerk identificeert als “het Volk van God, het Lichaam van Christus en de Tempel van de heilige Geest”¹³. Herinner u dat het woord ‘leek’ afkomstig is van het Griekse woord voor ‘volk’ en niet voor ‘burger’. Ten tweede, het feminisme heeft een onterechte polarisatie binnengebracht in

12 *Summa Theologiae* II-II, q. 20, art. 4.

13 Zie Vaticanum II, *Decreet over het leven en de dienst van de priester Presbyterorum ordinis*, nr. 1: “Zij hebben deel aan zijn bediening, waardoor de Kerk hier op aarde voortdurend wordt opgebouwd als Volk van God, Lichaam van Christus en Tempel van de heilige Geest”.

de kerkelijke gemeenschap. Zoals Christus in wiens persoon hij handelt, ontvangt de priester het gezag om het volk te verzoenen en te verenigen. Hij is niet betrokken in een dialectiek tussen geslachten noch tussen politieke partijen¹⁴. Ten derde, seksuele uitspattingen trekken mensen weg van geestelijke goederen en dus weg van priesterlijke dienstambten die in eigenlijke zin en door een “heilige wijdingsmacht” deze goederen meedelen¹⁵. Het enige voortgebrachte seksuele plezier dat geheiligd kan worden, vindt plaats wanneer echtgenoot en echtgenote, man en vrouw, binnen een geldig huwelijk een coïtale daad stellen die open blijft staan voor het leven. Welke remedies zijn er voor de culturele vervormingen die priesters verhinderen om priester te zijn? Kortweg gezegd is mijn antwoord dat priesters trouw de genade van hun priesterschap beleven. Zulk een trouw overkomt hen niet als een optie. Er is geen vervanging voor het priesterlijk dienstambt. Omwille van de bloei van de Kerk treden in een gemeenschap priesters naar voren als onontbeerlijk.

De priester: hoofd, herder en bruidegom

Hoewel ik al verschillende decennia lesgeef op seminaries, moet ik bekennen dat ik moeilijk post-conciliaire lectuur over het priesterschap vind die de volledige theologische betekenis ervan vat. Wanneer ik kijk naar de boeken van de seminaristen in de kapel van het seminarie in Boston, dan zie ik meestal herdrukken van klassiekers. *Christus, het Ideaal van de Priester* van de zalige Columba Marmion (1858-1923) en postuum verschenen in 1951, komt vaak voor in de banken van de seminaristen¹⁶. Toen ik in mei 2014 gevraagd werd de retraite te verzorgen voor de diakens van de Sint-Jozefprovincie van de dominicanen, heb ik van de gelegenheid gebruik gemaakt om een lijst op te stellen van de meest belangrijke waarheden over het priesterschap die volgens mij het minste theologische aandacht hebben gekregen sinds de jaren zestig. Deze conferenties zijn uiteindelijk in 2017 gepubliceerd onder de titel *The Grace to Be a Priest*¹⁷. In dit boek ga ik te rade bij de documenten van het Tweede Vaticaans Concilie. Een terugkeer naar *Presbyterorum ordinis*, het decreet over het leven en de dienst van de priester, laat ons

14 Zie *Presbyterorum ordinis*, nr. 6: “In building the Christian community, priests are never to put themselves at the service of some human faction of ideology, but, as heralds of the Gospel and shepherds of the Church, they are to spend themselves for the spiritual growth of the Body of Christ”.

15 Zie *Presbyterorum ordinis*, nr. 2: “Maar opdat de gelovigen zouden samengroeien tot één lichaam, waarin ‘niet alle ledematen dezelfde taak hebben’ (Rom. 12, 4), heeft dezelfde Heer sommigen van hen aangesteld tot bedienaars, die in de gemeenschap van de gelovigen de heilige wijdingsmacht (*sacra Ordinis potestate*) zouden bezitten om het Offer op te dragen en de zonden te vergeven, en die in naam van Christus officieel het priesterlijk ambt zouden vervullen voor de mensen”.

16 De Ierse benedictijn en abt van de abdij van Maredsous van 1909-1923 (België) werd in het jaar 2000 zaligverklaard. Zie ook diens *Christus, ideaal van de priester*, Desclée De Brouwer, Brugge 1954.

17 Romanus Cessario, O.P., *The Grace to Be a Priest*, Cluny Media, 2017.

toe de centrale begrippen te ontdekken die de Kerk gebruikt om de katholieke priester te beschrijven: de priester komt daar naar voren als gewijd hoofd, herder en bruidegom¹⁸. Hoofd zijn overtreft inclusivisme; herders bewaken de eenheid van de kudde en spelen ooen niet uit tegenover rammen; en bruidegoms beminnen natuurlijk de kuisheid om mensen te overtuigen van de heerlijkheden van geestelijke vereniging.

Elk van deze gelijkenissen die de Kerk gebruikt om de identiteit en de plichten van priesters te beschrijven, geeft aanleiding tot vruchtbare beschouwingen. Een kort woord over plichten. De Kerk schenkt priesters *munera*. Dit woord bevat de dubbele betekenis van geschenk en verplichting. Sommige vertalers, echter, misvormen deze betekenis door het te vertalen als ‘functie’¹⁹. Hierdoor wordt de genade van het priester zijn gereduceerd tot iets wat het niet is. Het woord ‘functie’ wekt de suggestie dat, in plaats van door de sacramentele wijding de genade te ontvangen om te handelen in de persoon van Christus, een katholieke priester enkel de toelating krijgt om bepaalde taken uit te oefenen²⁰. In wat volgt behandel ik niet op uitputtende wijze deze drie belangrijkste gelijkenissen hoofd, herder en bruidegom. Veeleer wil ik die kenmerken van de gelijkenissen aangeven die helpen om de huidige problemen die priesters ontmoeten aan te kaarten. Ik wil dus de nadruk leggen op de identiteit van de priester, zelfs in moeilijke tijden. Nog een andere manier om aan te geven wat ik wil doen, is te zeggen dat ik ga spreken over de heilige Wijdingen en de onontbeerlijke en onvervangbare genade die dit sacrament verleent.

Ten eerste, de priester als diegene die Christus, het Hoofd van de Kerk representeert. Met de genade komt ook de verplichting van leiding geven: de *munus regendi*²¹. Het conciliedocument licht deze verplichting toe door te verwijzen naar een oud wijdingsritueel dat de katholieke priester als volgt beschrijft: “Moge hij als leraar van het volk en leider van hen die hem zijn toevertrouwd, het katholiek geloof zuiver bewaren en aan allen het ware heil verkondigen”²². In de handen van priesters is leiding geven gericht op het realiseren van gemeenschap en zending en beide hebben

18 Respectievelijk nr. 2, 5 en 16 van *Presbyterorum ordinis*.

19 Dit is niet het geval in de Nederlandse vertaling waar correct het woord ‘ambt’ wordt gebruikt.

20 Zie *Presbyterorum ordinis*, nr. 2: “Daarom veronderstelt het priesterschap weliswaar de sacramenten van de christelijke initiatie, maar het wordt gegeven door dat speciale sacrament dat aan de priesters krachtens de zalving van de heilige Geest een bijzonder merkteken schenkt en hen zo gelijkvormig maakt aan Christus-Priester, zodat zij kunnen handelen in naam van Christus, die het Hoofd is”.

21 Zie Johannes Paulus II, Toespraak tot de bisschoppen van Pennsylvania en New Jersey, 11 september 2004.

22 *Presbyterorum ordinis*, hoofdstuk 2, noot 5: “Het boek van de wijdingen van de Mozarabische ritus, Prefatie van de priesterwijding: “Moge hij als leraar van het volk en leider van hen die hem zijn toevertrouwd, het katholiek geloof zuiver bewaren en aan allen het ware heil verkondigen”, ed. M. Ferotin, *Le Liber Ordinum en usage dans l’Eglise Wisgothique et Mozarabe d’Espagne: Monumenta Ecclesiae Liturgica*, vol. V, Paris 1904, kol. 55, lin. 4-6).

vriendschap als kern. De vreemde juxtapositie van inclusiviteit en diversiteit in de seculiere cultuur miskent een fundamentele waarheid omtrent het leven. Aristoteles verwoordde dit lang geleden: vriendschap ontwikkelt zich als resultaat van een gemeenschappelijk delen in dezelfde waarheid. Enkel een vriend kan men vriendelijk bejegenen²³. C.S. Lewis legt Aristoteles voor iedereen uit en schrijft met zijn kenmerkende luciditeit in zijn kort werk *The Four Loves*: “Daarom kunnen deze zielige mensen die enkel ‘vrienden willen’, nooit vrienden maken. Want de voorwaarde om vrienden te hebben is precies dat we iets anders dienen te willen dan vrienden”²⁴. Hij benadrukt dat vriendschap zich altijd ontwikkelt rond iets anders dan de vriend zelf waarbij een goede vriendschap zich natuurlijk ontwikkelt rond iets dat goed is. De *munus docendi* staat in een wezenlijke relatie tot het leiding geven. De priester dient zijn kudde te verzamelen rond en te richten naar één Waarheid. Geen enkele katholieke parochie zal dichter toegroeien naar Christus door een diversiteit te introduceren die vriendschap in de waarheid te kort doet. Vanzelfsprekend betreft het hier niet bepaalde verschillen, zoals rassenverschillen, die niet in tegenspraak zijn met de katholieke leer. Heterodoxie, echter, vernietigt vriendschap, zowel tussen individuen als tussen leden van de parochiegemeenschap. Kortom, het is vriendschap die verklaart waarom de katholieke priester de katholieke waarheid ongeschonden bewaart. Vriendschap verklaart tevens waarom katholieken erg begaan zijn met het in de gemeenschap van de Kerk brengen van diegenen die op één of andere manier erbuiten staan.

Ten tweede is er de katholieke priester als herder van de kudde. *Presbyterorum ordinis* beschrijft de verplichting die het herderschap oplegt aan elke priester als volgt: “Bij de opbouw nu van de christengemeenschap staan de priesters nooit in dienst van de een of andere ideologie of menselijke partij, maar als predikers van het Evangelie en als herders van de Kerk zetten zij zich geheel en al in voor de geestelijke groei van het Lichaam van Christus”²⁵. De nadruk in het document op het herderschap bouwt verder op Christus’ beschrijving van Zichzelf als de Goede Herder. Kortweg gezegd dienen priesters klaar te zijn om zich weg te schenken voor de hun toevertrouwde gelovigen²⁶. De *munus sanctificandi* vereist niets minder dan dat²⁷. De zeventiende-eeuwse

23 Aristoteles, *Ethica Nicomacheia* VII, 2 (1155b32-33). “For friendship is said to be reciprocated goodwill”

24 C.S. Lewis, *The Four Loves*, Collins Fontana Books, London 1963, p. 63.

25 *Presbyterorum ordinis*, nr. 6.

26 Zie *Presbyterorum ordinis*, nr. 14.

27 Voor een verdere behandeling van dit thema zie Benedictus XVI, Algemene audiëntie van 5 mei 2010: “Het is noodzakelijk erover na te denken of in bepaalde gevallen het onderschatten van de trouwe beoefening van de *munus sanctificandi* het geloof in de heilsdoeltreffendheid van de Sacramenten en uiteindelijk in het actuele optreden van Christus en Zijn Geest, door de Kerk, in de wereld niet afgezwakt heeft”.

Fransen School heeft het verband tussen herders en offer gezien. Wanneer Jean-Jacques Olier (1608-1657), de stichter van de Sulpicianen, nadenkt over het trouwe herderschap en het offer van de priester in het eucharistisch Offer, gaat zijn meditatie over op de morele kwaliteiten van een geestelijke herder. Hij schrijft: "Priesters dienen een hoge mate van geduld te bezitten omdat, in en mét Jezus Christus, zij zowel priesters als slachtoffers voor de zonden van de wereld zijn. Jezus Christus, de Priester, wenste het slachtoffer te zijn van zijn offer. Hij werd het hostie-slachtoffer voor heel het volk". En hij vervolgt: "Priesters dienen te zijn zoals de slachtoffers van een brandoffer"²⁸. Soms geven catechese en liturgische praktijk de voorkeur aan het beschouwen van de Eucharistie als meer een maaltijd dan een offer. Het is waar dat de maaltijd (brood en wijn) voorziet in de materie, de *sacramentum tantum*, van het sacrament. In de Eucharistie vieren we echter "de gedachtenis van [het] offer [van de Heer]"²⁹. Een brandoffer worden past beter bij een mannelijk priesterschap. Iedereen kan gastvrijheid aanbieden.

Het Tweede Vaticaans Concilie spreekt over dit thema van de priester als brandoffer. Katholieke priesters als herders betekent "het wegschenken van zichzelf voor de hun toevertrouwde gelovigen... [Hun] herderlijke liefde – deze wijze van spreken komt van Augustinus' commentaar op het Johannesevangelie – vindt allereerst haar oorsprong in het eucharistisch offer, dat daarom het middelpunt en de wortel is van heel het leven van de priester, zodat het priesterleven zich beijvert te weerspiegelen wat op het offeraltaar plaatsheeft"³⁰. Terugkerend naar het thema van eenheid: zelfopofferende liefde overwint polarisatie. De evoluerende maatstaven van wat de seculiere cultuur zal ondersteunen als zijnde legitieme pastorale zorg kunnen er natuurlijk voor zorgen dat de uitoefening van herderlijke liefde zeer bemoeilijkt wordt. De Kerk zal krachtig moeten protesteren wanneer opkomende seculiere maatstaven zelfs de toediening van de sacramenten verdacht maken, zoals bijvoorbeeld ten aanzien van het biechtgeheim. De heiligheid van de biechtstoel vereist de overtuiging dat het welzijn van de geestelijke orde, dit wil zeggen de geestelijke groei van het Lichaam van Christus, dat van de polis met haar civiele administratie overtreft. Om onverkwikkelijke confrontaties vóór te zijn dienen priesters hun herder zijn te intensifiëren om de dialectiek van vernietiging, die zo makkelijk door seksistische ideologieën gepromoot wordt, tegen te gaan en te ontwapenen. We staan vandaag voor een paradox. Authentieke menselijke liefde is één van de grootste slachtoffers geworden van de victimisatie-beweging. Indien hier geen aandacht aan wordt gegeven, zal

---

28 Jean-Jacques Olier, *Introduction to the Christian Life and Virtues*, vert. L.M. Glendon, S.S., in: *Bérulle and the French School*, New York 1989, p. 246.

29 CKK, nr. 1357.

30 *Presbyterorum ordinis*, nr. 14.

geen enkele bedienaar van het Evangelie ervoor kiezen in eender welke interpersoonlijke activiteit mee te gaan. Dit zal leiden tot de eigenaardige omstandigheid dat vriendschappen enkel mogelijk zijn buiten de kerkelijke gemeenschap, waar deze bovendien snel zullen bezwijken door de breekbaarheid van de gevallen menselijke natuur. In dit opzicht is het van belang erop te wijzen dat de nieuwe *Ratio fundamentalis Institutionis Sacerdotalis* (8 december 2016) de nadruk legt op het nut van persoonlijke begeleiding voor priesterkandidaten en benadrukt dat deze persoonlijke begeleiding dient te gebeuren in elke fase van de opleiding³¹.

Ten derde, de priester als bruidegom. De priester “vertegenwoordigt Christus, Hoofd, Herder en Bruidegom van de Kerk”³². Deze huwelijksdimensie van de priesterlijke identiteit duikt regelmatig op in de postsynodale exhortatie *Pastores dabo vobis* (1992) en dient er om het priesterlijk celibaat uiteen te zetten³³. Ook het Concilie fundeert het celibaat van de Latijnse clerus door een beroep op de bruidsmystiek die ten grondslag ligt aan de uitspraken van Sint-Paulus over zijn ijver om het volk van God de éne Bruidegom van de Kerk, Jezus Christus, te laten ontmoeten. “Gij weet toch dat mijn naijver voor u de naijver van God zelf is. Met uw enige bruidegom Christus heb ik u verloofd om u als een ongerepte maagd tot Hem te voeren” (2 Kor. 11, 2)³⁴. Alhoewel sommige theologen van de post-conciliaire Kerk verschillende verwarrende opvattingen over het priestercelibaat hebben verspreid, blijft het een feit dat de Kerk maagdelijkheid en celibaat voor het Rijk Gods beschouwt als een hogere levensstaat³⁵. De reden hiervoor – en de belangrijkste reden volgens mij – komt voort uit het object waarop het celibaat nog altijd gericht blijft. Sint-Paulus drukt dit treffend uit: het komt de katholieke priester toe het volk voor te bereiden op de ontmoeting met God. Met andere woorden: het celibaat verkrijgt haar hoogste betekenis in de priester wiens gave en last vereist dat hij het Volk van God heiligt.

31 Voor de tekst zie <http://www.clerus.va/content/dam/clerus/Ratio%20Fundamentalis/The%20Gift%20of%20the%20Priestly%20Vocation.pdf>

32 *Pastores dabo vobis* nr. 16.

33 Zie *Pastores dabo vobis*, nr. 22: “Zijn leven moet ook verlicht en geleid worden door dit karakter van bruidegom, dat van hem vraagt dat hij getuige is van de liefde van Christus als Bruidegom, dat hij dus in staat is de mensen met een nieuw, groot en zuiver hart lief te hebben, met waarachtige zelfonthechting, met volle, voortdurende en trouwe toewijding en tevens met een soort goddelijke “naijver” (2 Kor. 11, 2), met een tederheid die zelfs de nuances van de moederlijke liefde aanneemt, in staat “weeën” te doorstaan, totdat de gelovigen “de gestalte van Christus aangenomen” hebben (Gal. 4, 19)”.

34 Zie *Presbyterorum ordinis*, nr. 16.

35 [Noot van de vertaler: zie Concilie van Trente, 24ste Sessie, Canon 10: Als iemand zegt dat de huwelijksstaat de voorrang moet hebben op die van de maagdelijkheid of het celibaat en dat het niet beter en zaliger is (melius ac beatius) in maagdelijkheid of celibaat te leven dan te huwen, hij zij verdoemd” (DH 1810); Concilie van Florence (DH 1353); Pius XII, *Sacra virginitas*, AAS 46(1954), pp. 170-174; Vaticanum II, *Optatem totius*, nr. 10 : “de hogere waarde (*praecellentiam*)... van de aan Christus toegewijde maagdelijkheid”].

Omdat heiliging geworteld is in de authentieke instructie omtrent de mysteries van de katholieke godsdienst, is de katholieke priester beter in staat om deze mysteries te overwegen en te prediken dan diegenen die niet celibatair leven. Herinner u dat zelfs in de kringen van katholieke clerici waar het celibaat niet vereist is, de huwelijksvereniging niet beschouwd wordt als de gepaste voorbereiding voor het verrichten van gewijde handelingen, inclusief de prediking. Iedereen beseft dat een ongelovige seculiere cultuur ofwel het celibaat belachelijk maakt ofwel in het celibaat de reden ziet voor de uitspattingen van celibataire priesters. Dit zijn populistische illusies die door een ernstig sociologisch onderzoek kunnen ontmaskerd worden. Het celibaat verwijst naar de uiteindelijke beloning van eeuwig leven³⁶. Diegenen voor wie het voorzien in seksueel genot de enige bezigheid is, hebben iemand nodig die hen eraan herinnert dat elk mensenleven haar voltooiing vindt in de eeuwigheid, in eeuwig leven. Kortom, de celibataire priester bevindt zich in de beste positie om te onderrichten, om leiding te geven en om te heiligen³⁷.

Besluit

De uitdagingen waarvoor de katholieke priester van vandaag staat vereisen van hem een mannelijke sterkte. In de zeventiende eeuw zag Jean-Jacques Olier geduld als een onontbeerlijke deugd voor de priester. Het Parijs van de zeventiende eeuw genoot een aantal voordelen ten opzichte van het huidige noordoosten van de Verenigde Staten. Maar geen enkele periode in de kerkgeschiedenis kent priesters zonder uitdagingen.

In deze korte uiteenzetting over de waardigheid van de priester als hoofd, herder en bruidegom heb ik willen aanduiden dat de beste geneesmiddelen voor de uitdagingen van vandaag verborgen liggen in de authentieke identiteit van de katholieke priester. Voor de problemen waarmee de priester te kampen heeft ligt het medicijn in de trouwe uitoefening van de *munera* die volgen op de priesterwijding. De katholieke priester is geen business manager of hoofd van de afdeling personeelszaken. Hij is geen religieuze sociaal werker of raadsman van de armen. Hij is niet een bijkomende publiek ambtenaar of een fondsenwerver voor filantropische

---

36 [Noot van de vertaler: Zie bv. Congregatie voor de geloofsleer, *Brief aan de bisschoppen van de katholieke Kerk over de samenwerking van man en vrouw in de Kerk en de wereld* (31 mei 2004), nr. 12: "Zij die celibatair leven lopen als het ware vooruit op de werkelijkheid van een leven dat, hoewel het leven van een man of van een vrouw, niet langer onderworpen is aan de huidige beperkingen van de huwelijksrelatie. Voor de gehuwden is het celibaat een verwijzing naar en een profetisch teken van de voltooiing die hun eigen verhouding zal vinden in de ontmoeting met God van aangezicht tot aangezicht"].

37 *Zie Pastores dabo vobis*, nr. 29: "Het priesterlijk celibaat is dus de gave van zichzelf in en met Christus aan de Kerk en drukt de dienst uit van de priester aan de Kerk in en met de Heer".

doeleinden. Hij komt de gemeenschap binnen als een andere Christus. Wat katholieke priesters vandaag op de eerste plaats nodig hebben is de hernieuwde overtuiging dat zij onontbeerlijk en onvervangbaar zijn. Ook dienen zij de moed en de nederigheid te bezitten om uit te leggen aan iedereen waarmee zij in contact komen waarom zij, en inderdaad alle mensen, een Hoofd, Herder en Bruidegom nodig hebben.

Romanus Cessario O.P. doceert aan het St. John's Seminary in Boston, Massachusetts, en is lid van de Pauselijke Academie van Sint-Thomas van Aquino. Hij is de auteur van verscheidene werken waaronder *Introduction to Moral Theology* (2013), *Theology and Sanctity* (2014), *Thomas and the Thomists: the achievement of Thomas Aquinas and his interpreters* (2016, met Cajetan Cuddy O.P.) en *The Grace to Be a Priest* (2017).